

Samenwerken: terug naar de gilden

Het ik-tijdperk is voorbij. Samen werken en samen delen mag weer. Dat heeft grote gevolgen voor de zzp'er. Op allerlei terreinen vormen zich collectieven. Wie wil instappen, is welkom.

Het broodfonds is bijvoorbeeld helemaal hip. Maar wie denkt dat collectieven een nieuwigheid zijn, zou eens kennis moeten nemen van het jongste wetenschappelijk onderzoek van prof. dr. Tine de Moor. In Utrecht is zij al jaren bezig met collectieven in het verleden, zoals de gilden. Die vormen een model voor de collectieven van vandaag.

'In de middeleeuwen zag je dat door samenwerking weideland behouden kon blijven voor de gemeenschap', vertelt Tine de Moor. 'Paralleel aan de ontwikkelingen op het platteland, werden in de steden gilden gevormd waar meesters van hetzelfde ambacht door gezamenlijke aankoop van grondstoffen economische voordelen konden behalen, maar evengoed streefden naar verzekering voor periodes van ziekte en andere risico's. De zzp'ers van tegenwoordig staan voor een zelfde probleem. Het is in de vrije markt vaak niet haalbaar om als zelfstandige te werken en een goede verzekering te hebben tegen arbeidsongevallen. Er is geen enkele partij die zo'n verzekering tegen een haalbare prijs aanbiedt. Dus doen de zzp'ers dat samen in een zogenaamd brood-

fonds, waarvan er steeds meer worden opgericht.'

De Moor doceert onder meer economische en sociale geschiedenis en bewijst daarmee en passant dat de studie geschiedenis niet maatschappelijk nutteloos hoeft te zijn. Integendeel, vrijwel dagelijks wordt ze benaderd door de pers of mensen met plannen voor collectieven. Het historische voorbeeld geeft inzicht in de manier waarop zulke samenwerkingsverbanden ook vandaag nog werken.

'Velen van die burgercollectieven komen zelf al uit bij historische voorbeelden', aldus de hoogleraar. 'Broodfondsen noemen zich tegenwoordig soms zelfs zzp-gilden. Dat vind ik prachtig, want op die manier halen ze er een historische legitimiteit uit. De gilden zijn de *trust builders* geweest in het verleden. Er wordt vaak gezegd dat gilden monopolies waren, maar dat viel in de praktijk reuze mee. De gildebroeders hadden nog steeds onafhankelijke workshops. Er wordt in de literatuur op twee manieren naar gilden gekeken. De ene stroming zegt dat ze nadelig zijn voor de economie en de innovatie, maar de andere ziet gilden als een mogelijk model in een markt die op wankel benen staat.'

De meeste historisch-traditionele voorbeelden van coöperaties zijn te vinden in de verzekeringen. Dat komt volgens De Moor door het verdwijnen van de gilden: 'Die hadden namelijk een verzekeringscomponent in zich, die eind achttiende eeuw met het van overheidswege opheffen van gilden wegviel. De nieuwe coöperaties hadden vaak namen die goed hun bedoelingen verwoordden. In 1877 werd in Zeeland bijvoorbeeld

Nieuwe vormen

Coöperatieve samenwerkingsvormen zijn zo oud als de weg naar Kratingen. Vooral medisch specialisten, advocaten en andere hoog opgeleiden zijn goed in het vormen van maatschappen en dergelijke. Ook in de land- en tuinbouw wemelt het van de coöperaties. Een paar tips om nieuwe vormen te zoeken.

Veel informatie over coöperaties: www.jaarvande.cooperatie.nl.

Informatie uit het onderzoek van Tine de Moor naar samenwerking in verleden en heden is te vinden op: www.collective-action.info

Specialisten helpen bij het vormen van een ondernemerscoöperatie: www.ondernemerscooperatie.nl

Laat je inspireren door kennis en kunde te delen zoals bij Open Coop Amsterdam Noord: www.thebeach.nu/2217/nl/open-coop-amsterdam-noord

Burgers en boeren slaan de handen ineen, zoals bij de Pergola-associatie: www.oosterwaarde.nl/pergola.htm

Voorbeelden van broodfondsen: www.broodfonds.nl

Buurtbewoners waken samen energie op: www.ademhouten.nl

Het hippe broodfonds is eigenlijk iets heel ouds.

een coöperatie opgericht onder de naam Welbegrepen Eigenbelang. Dat is een goede naam, want je hebt er zelf ook belang bij om bij te dragen aan het belang van de groep waar je toe behoort. Waarom werken zzp'ers samen? Niet alleen omdat ze het zo gezellig vinden. Ze hebben er een eigenbelang bij om samen te werken en als dat eigenbelang een meerwaarde kan bieden voor het gemeenschappelijke belang en er geen ander alternatief is, waarom zou je het dan laten?

Tot de achttiende eeuw waren dit soort instituties belangrijk, maar onder druk van de opkomende natiestaat zijn ze verdwenen. Aan het eind van de negentiende en begin twintigste eeuw was er nog een opflakking. Dit is ook de periode waarin onder andere de Rabobank werd gevormd. Daarna kwam de verzorgingsstaat. De Moor: 'Maar in de laatste dertig jaar zien we dat de privatisering aan die verzorgingsstaat een eind dreigt te maken. Veel voorzieningen die in de verzorgingsstaat als een gegeven werden beschouwd, komen nu in de verdrukking.'

Samen proberen mensen nu oplossingen te vinden, in coöperatieve bedrijven, verzekeringen, zorg, energie en allerlei andere projecten. De deelnemers in zulke collectieven zijn niet uit op winst,

maar op zekerheid. 'Dat is de bottom line van het verhaal, ze werken samen om iets haalbaar te maken', zegt De Moor. 'Het gaat erom dat ze iets nodig hebben. Iets waartoe de overheid en de markt niet in staat zijn of waarvoor die zich niet langer verantwoordelijk voelen. Ik spreek daarom van de *homo cooperans* in tegenstelling tot de bekende *homo economicus*. Iedereen is er intussen wel achter dat die niet echt bestaat.'

Belangrijk is wel dat binnen zo'n groep het eigenbelang niet de overhand neemt, want dan komt het groepsbelang in gevaar. De Moor: 'Bij broodfondsen zie je dat er maar weinig misbruik wordt gemaakt van de mogelijkheden. Het zijn mensen die vaak in dezelfde sector werken en regelmatig bij elkaar komen. Ons kent ons. Een heel slim aspect van het broodfonds is dat er maximaal vijftig deelnemers mogen meedoen. Zo'n groep individuen kun je makkelijk allemaal kennen. Als iemand gaat *free riden*, dan weet al snel de hele groep dat.'

De samenwerkingsverbanden in heden en verleden worden door de wetenschappers Instituten voor Collectieve Actie (ICA's) genoemd. In het onderzoek wordt op het ogenblik vooral gekeken naar de vorm die deze instituties aannemen en wat de belemmeringen zijn waar ze tegenaan lopen. De Moor: 'Volgend jaar willen we een verdiepingsslag gaan maken, waarbij we gaan kijken naar de individuele incentives. Is het inderdaad een winststreven of is het verlangen naar zekerheid groter? Ik denk dat laatste, want zeker een 45-plusser zal minder snel geneigd zijn om te denken dat het allemaal wel weer goed komt als hij een keer de mist ingaat.' (FH)

Oprichting broodfonds 'piece of cake'

'Het bleek uiteindelijk een *piece of cake* om een broodfonds van de grond te tillen', zegt de Schiedamse journalist Ted Konings. 'Op mijn eerste oproep kwamen niet zo veel mensen af, maar toen er eenmaal publiciteit was via broodfonds.nl kwamen er meer.'

Wel zat er een hoop organisatorisch werk aan vast, maar Konings heeft inmiddels een groep van twintig deelnemers die nog kan uitgroeien tot maximaal vijftig. Ieder legt maandelijks een bedrag in van 45, 67,50 of 90 euro. Wordt iemand ziek, dan krijgt deze na een afgesproken termijn een uitkering van respectievelijk 1.000, 1.500 of 2000 euro per maand, voor maximaal twee jaar, afhankelijk van de inleg. Ter vergelijking, een reguliere verzeke-

ring tegen arbeidsongeschiktheid kost al snel tussen 350 en 550 euro per maand.

Dit bedrag is een schenking van de andere leden van het broodfonds. Konings: 'Iedere deelnemer van een Broodfondsgroep opent een eigen Broodfondsenrekening. Op deze rekening wordt de maandelijkse bijdrage gestort. Wanneer iemands inkomen wegvalt door ziekte of arbeidsongeschiktheid, krijgt hij van de andere deelnemers maandelijks een bedrag geschonken. Vanaf twee weken of een maand na het begin van de ziekte, afhankelijk van wat de groep kiest, wordt er uitgekeerd.'

Konings ziet veel voordelen in een broodfonds: 'Het is een betaalbare verzekering, waarvan de premie ten goede komt aan de deelne-

mers zonder dat dure organisatoren nodig zijn. Hij dient ook echt om een risico te verzekeren dat reëel is, dus niet een griepje. De inleg blijft je eigendom, dus als er niet wordt uitgekeerd dan hou je het geld in je portemonnee.'

Uit ervaringen van andere broodfondsen weet Konings dat er door de deelnemers meestal weinig wordt geclaimd. 'Een fonds hier in de buurt met vijftig deelnemers heeft in het afgelopen jaar niet meer dan vier zieken gehad en geen enkele daarvan heeft geld geclaimd. Ze hebben zoiets van: ik red me wel.' Voor misbruik is Konings evenmin bang. 'Een broodfonds is een klein zakelijk netwerk en het lijkt me niet zo verstandig als je daarin je goede naam te grabbel gaat gooien.'